

Overtrædelse af værnepligtsloven mv.

Version 3. december 2014

1. Overblik og tjekliste

I forbindelse med tiltalerejsning skal anklagemyndigheden være opmærksom på følgende:

- Sondringen mellem nægtelse og udeblivelse, se pkt. 4.2.
- Evt. forelæggelse for værnepligtsmyndighederne/statsadvokaten ved uenighed om tiltalerspørgsmålet, se pkt. 3.2.
- Krav til indkaldelsesordrerne i tilfælde af nægtelse i andengangstilfælde, se pkt. 4.1.1.
- Evt. iværksættelse af personundersøgelse ved Danmarks Fængsler afhængigt af forskyldt straf. Se pkt. 5.3.

Efter dom og inden for ankefristen skal der ske underretning om sagens udfald til

- Værnepligtmyndighederne. Se pkt. 6.1.
- Statsadvokaten, hvis sagen har været forelagt for statsadvokaten, se pkt. 6.1.

Endelig skal det overvejes, om dommen skal indsendes til anklagemyndighedens Vidensbase. Se pkt. 6.2.

2. *Politiets efterforskning og sagsbehandling*

3. Forberedelse

3.1. Tiltale for udeblivelse eller nægtelse efter værnepligtsloven, beredskabsloven eller civil værnepligtslov

Udeblivelse fra Forsvarets Dag, og udeblivelse eller nægtelse af at gøre tjeneste i redningsberedskabet eller af at udføre civilt arbejde straffes efter henholdsvis værnepligtsloven, beredskabsloven og lov om værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde. Se nærmere om hvornår de forskellige regelsæt skal anvendes pkt. 4.1.

3.2. Uenighed med værnepligtsmyndighederne om tiltalerejsning

Hvis der i en sag, hvor der er indgivet politianmeldelse af værnepligtsmyndighederne, opstår uenighed mellem politidirektøren og myndigheden om afgørelsen af tiltalerspørgsmålet eller tiltalens udformning, skal sagen forelægges for statsadvokaten.

Før sagen forelægges for statsadvokaten, skal myndigheden have lejlighed til at udtale sig.

Se i øvrigt nærmere i rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Særlov – Samarbejdet med særmyndigheder i særlovssager.

4. Jura

4.1. Tiltale for udeblivelse eller nægtelse

Forsvarets Dag blev indført ved lov nr. 1391 af 21. december 2005 om ændring af værnepligtsloven og lov om værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde. På Forsvarets Dag orienteres de værnepligtige nærmere om de forskellige tjenesteforhold samt muligheder for indkaldelse, uddannelse og ansættelse i forsvaret eller hos Beredskabsstyrelsen. Ved lovens ikrafttræden blev session gjort til en integreret del af Forsvarets Dag.

Efter værnepligtslovens § 13, stk. 1, straffes udeblivelse fra Forsvarets Dag med bøde eller fængsel indtil 4 måneder, jf. lovens § 34, 1. pkt. Straffen kan stige til fængsel i indtil 2 år under krig eller andre ekstraordinære forhold. Dette fremgår af lovens § 34, 2. pkt.

De værnepligtige skal indkaldes til Forsvarets Dag efter de samme retningslinjer, som tidligere var gældende for indkaldelse til session. Dette følger af forarbejderne til loven (L 9 af 6. oktober 2005, de almindelige bemærkninger, pkt. 2.1.2.).

Forsvarets Personeltjeneste varetager indkaldelser til Forsvarets Dag.

Efter beredskabslovens § 60, stk. 1, straffes den værnepligtige, der er indkaldt til tjeneste i redningsberedskabet, hvis han

- nægter at gøre tjeneste i redningsberedskabet,
- udebliver eller uberettiget fjerner sig fra tjenestestedet.

Hvis der anvendes disciplinarmidler, straffes overtrædelsen ikke.

På samme måde straffes en arbejdspligtig efter § 6, stk. 1, i lov om værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde, hvis han

- nægter at udføre civilt arbejde,
- udebliver eller uberettiget fjerner sig fra tjenestestedet.

Hvis der anvendes disciplinarmidler, straffes overtrædelsen ikke.

Der sondres i begge straffebestemmelser mellem udeblivelse og nægtelse. Se nærmere om sondringen mellem udeblivelse og nægtelse i pkt. 4.2.

4.1.1. Tiltale for nægtelse i andengangstilfælde

I sager om nægtelse anvendes i andengangstilfælde som udgangspunkt frihedsstraf af samme varighed som den resterende tjenestetid, jf. U 1984.1132V. Derfor bør der kun rejses tiltale for nægtelse i andengangstilfælde, hvis det kan godtgøres, at sigtede forud for den udeblivelse, som sagen drejer sig om, er gjort bekendt med, at den aktuelle udeblivelse ville kunne anses som en nægtelse.

Det er på den baggrund aftalt med Forsvarsministeriet, at dette skal fremgå af indkaldelsesordrerne, der sendes ved rekommanderet brev eller forkyndes for den pågældende.

Da indkaldelsesordren ikke lagres elektronisk, vil det i forbindelse med anmeldelsen fra værnepligtsmyndighederne i stedet blive oplyst, hvornår indkaldelsesordren er sendt, samt hvem der har kvitteret for modtagelsen af denne, ligesom en kopi af standardindkaldelsen vedlægges anmeldelsen.

Anklagemyndigheden skal således i forbindelse med tiltaleafgørelsen ved andengangstilfælde af nægtelse sikre, at indkaldelsen indeholder de ovennævnte oplysninger, eller at det ligger fast, at sigtede på anden måde er orienteret om retsvirkningerne af udeblivelse (nægtelse) i disse tilfælde.

Hvis betingelserne om forudgående orientering om straffen ved andengangs-nægtelse ikke er opfyldt, skal anklagemyndigheden overveje, om der i stedet bør rejses tiltale for udeblivelse.

Opmærksomheden henledes på Højesterets dom i U 2006.2245H, hvor Højesteret fandt, at betingelserne for at fremme en sag om en andengangs-nægtelse som tilståelsessag ikke var opfyldt, idet tiltaltes forklaring i byretten ikke med sikkerhed kunne anses for en erkendelse af tiltalen for overtrædelse af beredskabslovens § 60, stk. 1, nr. 1, om nægtelse af at udføre værnepligt, og hvor forholdet derfor i stedet blev henført under stk. 1, nr. 2, om udeblivelse.

Det følger af beredskabslovens § 61, stk. 2, og af lov om værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde § 7, stk. 2, at den, der anden gang dømmes for at nægte at gøre tjeneste/udføre civilt arbejde, hjemsendes og ikke kan indkaldes senere.

4.2. Sondring mellem nægtelse og udeblivelse

Det beror på en vurdering af samtlige oplysninger i sagen om en undladelse af at give møde, herunder flere gentagne undladelser, skal ses som udtryk for en reel *nægtelse*, jf. straffebestemmelserne i beredskabslovens § 60, stk. 1, nr. 1, og lov om værnepligtens udførelse ved civilt arbejde (civil værnepligtslov) § 6, stk. 1, nr. 1, eller alene som en *udeblivelse*, jf. bestemmelsernes stk. 1, nr. 2.

Det fremgår normalt af anmeldelsen fra værnepligtsmyndigheden, om overtrædelsen anses for at være en udeblivelse eller en nægtelse, og denne erklæring indgår i vurderingen. På baggrund af domspraksis stilles dog visse krav, før der bør rejses tiltale for nægtelse efter stk. 1, nr. 1, jf. nærmere under [pkt. 4.1.1.](#)

5. Straf og andre retsfølger

5.1. Strafpåstande ved udeblivelse fra Forsvarets Dag efter værnepligtslovens § 13, stk. 1

Anklagemyndigheden skal som udgangspunkt anvende nedenstående bødepåstande¹ i sager om udeblivelse fra Forsvarets Dag:

Første gang

1.000 kr.

Anden gang

2.000 kr.

¹ Der er foretaget en regulering af bødepåstandene i overensstemmelse med løn- og prisudviklingen siden 2009 (hvor de sidst blev reguleret). Reguleringen svarer til satsreguleringsprocenten (uden tilpasningsprocenten) i perioden 2009 – 2014. Reguleringen er samtidig foretaget således, at bødepåstandene fastsættes til beløb, der er delelige med 500 kr.

5.2. Strafpåstande ved udeblivelse efter beredskabsloven eller lov om værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde

Anklagemyndigheden skal som udgangspunkt anvende nedenstående bødepåstande² i sager om udeblivelse fra tjenestestedet efter indkaldelse:

Første gang 1.500 kr.

Anden gang 2.000 kr.

Tredje gang 2.500 kr.

Fjerde gang 3.000 kr.

Sagerne kan afgøres både ved udenretligt bødeforelæg og ved udeblivelsesdom.

5.3. Strafpåstande ved nægtelse efter beredskabsloven eller lov om værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde

Ved overtrædelse af beredskabslovens § 60, stk. 1, nr. 1, og lov om værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde § 6, stk. 1, nr. 1, ved at nægte at gøre tjeneste/udføre civilt arbejde skal anklagemyndigheden i førstegangstilfælde nedlægge påstand om en bøde³ på **3.500 kr.**

Sagerne kan afgøres både ved udenretligt bødeforelæg og ved udeblivelsesdom.

I sager om nægtelse efter beredskabsloven eller lov om værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde i andengangstilfælde skal der som udgangspunkt nedlægges påstand om en ubetinget frihedsstraf svarende til den resterende tjenestetid. Se eventuelt U 87.834H til illustration af straffens udmåling.

Der kan dog i sager af denne art være grundlag for at nedlægge påstand om en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste. I givet fald nedlægges påstand om en straf svarende til den resterende tjenestetids længde, dog således at straffen gøres betinget med en prøvetid på 1 år med vilkår om, at den pågældende i prøvetiden ikke begår strafbart forhold og undergiver sig tilsyn af Danmarks Fængsler samt udfører samfundstjeneste.

Antallet af samfundstjenestetimer fastsættes som udgangspunkt til 300 timer. Antallet af samfundstjenestetimer skal dog nedsættes forholdsmæssigt, hvis den resterende tjenestetid er kortere end 9 måneder.

Det er en forudsætning, at tiltaltes personlige forhold taler for samfundstjeneste.

² Der er foretaget en regulering af bødepåstandene i overensstemmelse med løn- og prisudviklingen siden 2007 (hvor de sidst blev reguleret). Reguleringen af bødepåstandene svarer til satsreguleringsprocenten (uden tilpasningsprocenten) i perioden 2007 – 2014. Reguleringen er samtidig foretaget således, at bødepåstandene fastsættes til beløb, der er delelige med 500 kr.

³ Se note 2.

Påstand om betinget frihedsstraf med vilkår om samfundstjeneste anvendes tillige over for tiltalte, der er medlem af Jehovas Vidner, og som af afgørende samvittighedsgrunde nægter at aftjene værnepligt. I U 1995.828H, fandt Højesteret således en betinget straf med vilkår om samfundstjeneste for en velegnet sanktion over for personer, der af afgørende samvittighedsgrunde nægter at udføre beredskabstjeneste.

Højesteret har i dommen U 2005.2791H, hvor tiltalte forklarede, at hans modlyst til at være i militæret eller militærlignende institutioner ikke var religiøst betinget, men grundede sig i hans opdragelse henvist til U 1995.828H vedrørende begrundelsen for anvendelsen af betinget dom, herunder med vilkår om samfundstjeneste. Højesteret har endvidere henvist til, at der ikke i forarbejderne til ændringerne i straffelovens regler om samfundstjeneste er holdepunkter for en øget anvendelse af samfundstjeneste i tilfælde af nægtelse af at udføre værnepligtstjeneste. Højesteret fandt ikke, at der i oplysningerne om baggrunden for tiltaltes nægtelse af at udføre beredskabstjeneste var grundlag for at gøre straffen helt eller delvist betinget, herunder med vilkår om samfundstjeneste. Den tid, der var gået siden sessionen, fandtes heller ikke at kunne føre til et andet resultat, og resultatet i denne sag blev således en ubetinget frihedsstraf.

Det følger af beredskabslovens § 61, stk. 2, og af lov om værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde § 7, stk. 2, at den, der anden gang dømmes for at nægte at gøre tjeneste/udføre civilt arbejde, hjemsendes og ikke kan indkaldes senere.

Om tiltalerejsning i andengangstilfælde af nægtelse se [pkt. 4.1.1.](#)

5.4. Bødenedsættelse

Bøderne nedsættes for personer med særlig lav indtægt i overensstemmelse med ordningen på færdselslovens område. Det er indtægtsforholdene på gerningstidspunktet, der er afgørende for spørgsmålet om bødenedsættelse.

Nærmere retningslinjer, herunder indtægtsgrænser for bødenedsættelse, kan findes i Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om [straffens fastsættelse](#) under punktet straf og andre retsfølger.

6. Efter dom

6.1. Underretning

Snarest muligt efter afslutningen af en sag, der er rejst på foranledning af [værnepligtsmyndighederne](#), gives der myndigheden underretning om sagens udfald.

Underretningen skal så vidt muligt ske i så god tid, at der gives den pågældende myndighed lejlighed til at tage stilling til spørgsmålet om anke, og skal ikke afvente en eventuel forkyndelse af dommen.

Hvis sagen har været forelagt [statsadvokaten](#) forinden tiltalerejsning eller påtaleopgivelse, skal statsadvokaten altid underrettes om sagens udfald, inden udløbet af ankefristen eller fristen for indgivelse af ansøgning om anketilladelse med indstilling om ankespørgsmålet.

Se nærmere om underretning i rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om [Særlov - Samarbejdet med særmagter i særlovssager](#).

6.2. Domme til Vidensbasen

Anklageren skal overveje, om dommen er egnet til at indgå i Anklagemyndighedens Vidensbase.

Vidensbasen skal dels indeholde afgørelser, som afspejler straffniveauet, praksis for rettighedsfrakendelse og andre retsfølger mv., dels afgørelser af mere principiel karakter, hvor der er taget stilling til et eller flere uafklarede spørgsmål i relation til bestemmelsernes anvendelsesområde, fortolkning mv.

En afgørelse kan også have generel betydning, hvis den f.eks. indeholder en sagkyndig erklæring eller anden faglig udtalelse, som vil være anvendelig i andre sager.

Domme til Vidensbasen sendes på mail til vidensenheden@ankl.dk med en kort begrundelse for indstillingen. Domme til Vidensbasen skal være endelige.

7. Love og forarbejder

Seneste lovbekendtgørelser

- Lovbekendtgørelse nr. 660 af 10. juni 2009 af beredskabsloven
- Lovbekendtgørelse nr. 225 af 13. marts 2006 af værnepligtsloven
- Lovbekendtgørelse nr. 226 af 13. marts 2006 af lov om værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde (militærnægterloven)

Relevante ændringslove og forarbejder

- Lov nr. 1391 af 21. december 2005 om ændring af værnepligtsloven og lov om værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde (Ændringer som følge af indførelsen af Forsvarets Dag og ændret ressortansvar) ([L 9 af 6. oktober 2005](#))
- Lov nr. 159 af 28. februar 2012 om ændring af straffeloven (Udvidet anvendelse af betingede domme med vilkår om samfundstjeneste mv.) ([L 56 af 14. december 2011](#))
- Lov nr. 230 af 4. april 2000 om ændring af straffeloven (Udvidet brug af samfundstjeneste og betingede domme med vilkår om alkoholistbehandling for spirituskørsel) ([L 41 af 13. oktober 1999](#))
- Lov nr. 274 af 15. april 1997 om ændring af straffeloven m.fl. (Samfundstjeneste og forstærket indsats mod seksualforbrydelser mv.) ([L 12 af 2. oktober 1996](#))

Relevante cirkulæreskrivelser og øvrige skrivelser

- RAC-skrivelse af 7. juli 1998 om differentieret værnepligt
- Skrivelse nr. 11255 af 14. april 1980 om værnepligtiges udeblivelse fra session